

Oblici oružane borbe u našoj vojnoj strategiji

Prof. STEVO ILIĆ

Naša strategija oružane borbe u osnovi je strategija kombinovanja, u kojoj se pored različitih strategijskih sredstava, oblika vojnog organizovanja i dr. kombinuju i modeli strategijskih dejstava. Jedno od osnovnih opredjeljenja naše strategije jeste da u eventualnom opštenarodnom odbrambenom ratu postignemo *vojnu* pobjedu nad agresorom na sopstvenom ratištu.

Zavisno od uslova u kojima bismo vodili opštenarodni odbrambeni rat, naša vojna strategija predviđa tri oblika oružane borbe: frontalni, partizanski i kombinovani. Osnovni kriterijum njihovog razlikovanja jeste preovlađujući način strategijske upotrebe oružanih snaga.

Frontalni oblik oružane borbe je onda kada glavina oružanih snaga izvodi frontalna dejstva (operacije na frontu i samostalni bojevi i borbe na privremeno zaposjednutoj teritoriji) kao preovlađujuća na ratištu, a to će najčešće biti u početnom ili završnom periodu rata. Partizanski oblik oružane borbe primjenjivaćemo u uslovima najteže strategijske situacije na ratištu, kada budemo prinuđeni da glavinu oružanih snaga upotreb-
javamo na partizanski način. Kombinovani oblik oružane borbe pred-
stavlja vojnu suštinu koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samo-
zaštite, i u njemu bi se istovremeno izvodile operacije na frontu, operacije
i masovna borbeni dejstva na privremeno zaposjednutoj teritoriji i ob-
ezbjeđivala vlastita pozadina od ugrožavanja iz vazdušnog prostora.

UVODNE NAPOMENE

U kontekstu cjeline teme »Društvo i odbrana u savre-
menim uslovima« nesumnjivo je potrebno i razmatranje
oblika oružane borbe. Argumenata za to ima više, a ovdje
se ističu četiri.

Prvi, oblici ili modeli strategijskih dejstava, što impli-
cira način strategijske upotrebe oružanih snaga, u središtu
su svake odbrambene doktrine i strategije, jer se radi o
upotrebi osnovnih, odnosno glavnih i najmoćnijih strategij-
skih sredstava, a to su oružane snage kao namjenske snage
za vođenje rješavajućeg vida ratnih dejstava u okviru cje-
line ratnog procesa.

Drugi, naslov teme »Oblici oružane borbe u našoj voj-
noj strategiji« implicira opredjeljenje da tih oblika ima

više, da je moguće i poželjno njihovo kombinovanje skladno razvoju strategijske situacije i da je neophodno odlučivanje za određeni strategijski model upotrebe oružanih snaga neposredno vezati za ciljeve, uslove i okolnosti, odnose snaga i druge relevantne odrednice konkretne strategijske situacije. U skladu sa tim, izbor konkretnog oblika oružane borbe stvar je odluke vojnog i državnog rukovodstva koja se temelji na analizi nastale društvene i vojne (političke i strategijske) zbilje, što se može podvesti pod pojam savremenih uslova kao drugog dijela sintagme – društvo i odbrana u savremenim uslovima.

Treći, bez uvida u suštinu i glavne odrednice svakog od postojećih oblika oružane borbe nije moguće valjano razumjeti duh, intencije, opredjeljenja i praktično oživotvorenje naše strategije oružane borbe, odnosno strategije naše odbrane u savremenim uslovima.

Četvrti, od teorijske i doktrinarne sistematizacije oblika oružane borbe zavisi model strategijskog i operativnog grupisanja oružanih snaga, sistem rukovođenja i komandovanja, planiranje i konceptualizacija razvoja oružanih snaga u svim elementima toga procesa, a u krajnjem i društveni i politički odnos prema komponentama oružanih snaga koje su manje ili više predodređene da praktično ostvaruju ciljeve rata primjenom nekog od predviđenih (sistemizovanih) oblika ili njihove kombinacije.

Osnovne oblike oružane borbe bilo je moguće analizirati na dva načina: (1) izložiti osnovne odrednice svakog od mogućih modela oružane borbe i u deskripciji i eksplikaciji tih odrednica ukazivati na njihove vrline i mane, (2) odabrati nekoliko ključnih kategorija ratovodstva i ratne vještine na strategijskom nivou, kao što su front, faktori rata i oružane borbe, strategijski manevar, principi strategijskih dejstava i dr. i, s obzirom na odnos strategije i njenih zahtjeva prema tim kategorijama, komparirati svaki od oblika oružane borbe i na taj način formulisati kriterijume kojima se treba rukovoditi kod izbora nekog od oblika ili njihove kombinacije. U ovom radu primjenjen je prvi metod koji je u teorijskom smislu manje ambiciozan jer ne pruža mogućnosti teorijskih uopštavanja kao drugi, ali zato pruža više mogućnosti u smislu svestranije obrade i karakterizacije svakog od oblika oružane borbe u našoj strategijskoj koncepciji, a to je u političkom i doktrinarnom

smislu i u vremenu kada se i nestručnjaci upuštaju u teorijske dijaloge o ovim pitanjima izuzetno značajno.

Radi sagledavanja cjeline razmatranja o oblicima oružane borbe treba imati u vidu nekoliko osnovnih teorijskih i doktrinarnih polazišta.

Prvo, naša strategija je odlučna u opredjeljenju da naše ratne pripreme i naše teorijsko i doktrinarno osmišljavanje tih priprema, naročito u domenu izgradnje i osposobljavanja oružanih snaga, moraju biti takvi da u eventualnom opštenarodnom odbrambenom ratu postignemo *vojnu* (ne bilo kakvu) pobjedu nad agresorom na vlastitom ratištu. A postići vojnu pobjedu na vlastitom ratištu znači: (1) u agresiji sa ograničenim ciljem brzo i odlučno razbiti snage agresora i isterati ga sa našeg prostora, i (2) u agresiji sa radikalnim ciljem, dakle u uslovima nepovoljnog odnosa vojnih snaga, tehničke i materijalne inferiornosti osobito u sistemima visoke tehnologije, preobratiti munjeviti rat (koji bi nastojao da nametne agresor) u dugotrajni iscrpljujući opštenarodni rat, u kojem bi se izrazile sve komparativne prednosti doktrine tog rata, usporavati ratni proces, nanositi gubitke agresoru uglavnom u živoj sili koji bi za njega bili neprihvatljivi i primorati ga da odustane od ostvarivanja namjeravanih ciljeva agresije. Za praktičnu realizaciju ovakvih doktrinarnih opredjeljenja neophodne su oružane snage odgovarajućeg profila i tehničke opremljenosti koje bi bile u stanju da se uspješno suprotstave savremeno opremljenim snagama agresora.

Drugo, naša strategija oružane borbe u osnovi je strategija kombinovanja svih pozitivnih vrijednosti danas važećih globalnih strategijskih modela: (1) strategije uništavanja koja nastoji da na početku ratnog procesa nametne odlučujuće vojne sudare i u što kraćem vremenu ishod rata; (2) strategije iznuravanja (iscrpljivanja) koja u uslovima nepovoljnog odnosa vojnih snaga odlaže prihvatanje odlučujućih vojnih sudara, ali borbenim akcijama i aktivnostima manjeg obima i intenziteta usporava ratni proces, iscrpljuje ofanzivnu moć agresora i stvara uslove za preuzimanje strategijske inicijative, ili primorava agresora da odustane od agresivnih namjera. Dakle, naša strategija kombinovanja bi dijelom snaga, na dijelu strategijskog fronta, prihvatila sudare sa glavnim snagama agresora uz, razumije se, poštovanje principa ekonomije snaga, pa bi strategijski doček agresora na glavnim pravcima ipak morala izvršavati

u osnovi po načelima strategije uništavanja, ali bi istovremeno mnoštvom akcija i aktivnosti partizanskih i teritorijalnih snaga, te snaga JNA, primjenom odgovarajuće taktike, od početka rata nastojala da po načelima strategije inuravanja uspori ratni proces, razvlači snage agresora u prostoru, da mu nameće stalnu bitku na svakom dijelu vojišne prostorije, čime bi njegova ofanzivna udarna moć stalno slabila, a gubici bivali sve veći.

Izvan ovih osnovnih opredjeljenja naše strategije i doktrine ne bi bilo moguće valjano razumjeti daljnje razmatranje o oblicima oružane borbe. Drugim riječima, izbor odgovarajućih oblika oružane borbe treba da omogući praktično oživotvorenje ovih trajnih doktrinarnih opredjeljenja naše doktrine i strategije.

Termin »oblik oružane borbe« je relativno novijeg datuma u našoj ratnoj vještini. Zvanično, prvi put se pojavljuje u prvom izdanju *Strategije oružane borbe* – 1976. godine, kojoj su prethodile studije i analize početkom sedamdesetih godina. Na toj osnovi su teorijski osmišljeni oblici oružane borbe: frontalni, kombinovani i partizanski. Valja reći da u teoriji nema pune saglasnosti o tome koji je termin primjeren ovoj pojavi koja podrazumijeva oblikovanje oružane borbe u njenom totalitetu. Tako se koriste različiti termini: »oblici oružane borbe«, »modeli oružane borbe«, »modeli strategijskih dejstava« itd. Budući da se u našim doktrinarnim dokumentima upotrebljava termin »oblici oružane borbe«, u istom značenju se upotrebljava i u ovom radu.

Osnovni kriterijum međusobnog razlikovanja pojedinih oblika oružane borbe je preovlađujući način strategijske upotrebe glavnine oružanih snaga, što ne znači da se u svim oblicima ne mogu pojaviti odrednice svakog od njih istovremeno. Naprotiv, to je prirodno, ali jedan oblik oružane borbe određuje upravo takvim, a ne drugačijim, taj preovlađujući način strategijske upotrebe glavnine oružanih snaga.

Shodno tom kriterijumskom principu, naša doktrina prihvata tri osnovna oblika oružane borbe: frontalni, kombinovani i partizanski. *Frontalni* oblik je onda kada glavna oružanih snaga (pretežno JNA) vodi frontalna dejstva (prije svega operacije i samostalne bojeve i borbe) kao preovlađujuća na ratištu, a to će najčešće biti u početnom ili završnom periodu rata, u uslovima po nas povoljnog odno-

sa snaga. *Partizanski* oblik oružane borbe primjenjivaćemo kada na ratištu nastupi najteža strategijska situacija, tj. nepovoljni uslovi za vođenje frontalnog, odnosno kombinovanog oblika oružane borbe, pa budemo prinuđeni da glavninu oružanih snaga upotrebljavamo na partizanski način. *Kombinovani* oblik oružane borbe vodićemo u najdužem periodu rata, kada je agresor superiorniji u tehnici i naoružanju, pri čemu se kombinovani oblik odlikuje svim pozitivnim svojstvima frontalnog i partizanskog oblika oružane borbe, bilo da se do kombinovanog dolazi iz frontalnog, dakle, silaznom transformacijom, bilo iz partizanskog, ili uzlaznom transformacijom.

FRONTALNI OBLIK ORUŽANE BORBE

Frontalni oblik oružane borbe naša strategija će načelno primjenjivati uvijek kad god budemo imali povoljan odnos snaga i u drugim uslovima kada, s obzirom na strategijske ciljeve odbrane u toj fazi rata, budemo prinuđeni. To će, najčešće, biti u uslovima agresije sa ograničenim ciljem, i ograničenim teritorijalnim pretenzijama prema našoj zemlji, radi popravljavanja opšteg strategijskog položaja, što je, inače, poznato kao »strategija isturene odbrane«. Frontalni oblik oružane borbe primjenjivaćemo u početnom periodu rata, odnosno u početnim operacijama, bez obzira na odnos snaga. Ovaj posljednji slučaj primjene frontalnog oblika oružane borbe za našu strategiju bi bio iznuđen, ali i neminovan, jer se i u tim nepovoljnim uslovima mora izvršiti *strategijski doček* agresora, da bi se obezbijedila mobilizacija masovnih ratnih oružanih snaga i prelazak zemlje na ratno stanje.

Kada se radi o povoljnom odnosu vojnih snaga u našu korist, tada je razumljivo da će naša strategija primjenjivati frontalni oblik oružane borbe. Cilj je da se, primjenom strategije uništenja, agresor u odlučujućim vojnim sudarima razbije i uništi, po mogućnosti na samom graničnom frontu, ali svakako na što manjoj dubini našeg ratišta i na taj način mu onemogućimo da postigne ograničene strategijske ciljeve i da potom u međunarodnoj političkoj igri traži sankcionisanje novonastalog stanja ili, pak, sa tako popravljenih geostrategijskih položaja mijenja ciljeve agresije od ograničenih ka radikalnim. Na primjeru frontalnog

oblika oružane borbe pokazuje se da se naša strategija ne može lišiti pozitivnih obilježja strategije uništenja, samo što njena sredstva i metode primjenjuje selektivno i shodno razvoju strategijske situacije. Prirodno je, stoga, da prema tim načelima moramo imati i odgovarajuće snage koje će biti u stanju da vode borbeni dejstva takvog intenziteta kakav podrazumijeva frontalni oblik oružane borbe. Ako se, pak, radi o strategijskoj situaciji u kojoj frontalni oblik oružane borbe primjenjujemo kao iznuđeni, radi usporavanja ratnog procesa i obezbjeđenja mobilizacije, tada odbrambene operacije imaju privremeni karakter, a osnovni kriterijum upornosti i intenziteta dejstava mora biti ekonomija snaga, odnosno što duže vrijeme izvođenja dejstava iz početnog rasporeda i usporavanje nastupanja agresora duž osnovnih pravaca.

Osnovni oblik borbenih dejstava u frontalnom obliku oružane borbe su odbrambene operacije u zahvatu fronta i protivdesantne operacije u vlastitoj pozadini, kao i samostalni bojevi precizno planirani i usmjeravani.

Fizionomija ovog oblika oružane borbe u vidu konkretnih borbenih radnji, postupaka i sadržaja mogla bi se uprošćeno izraziti na ovaj način.

Snage koje brane granični front će upornom odbranom sprečavati prodor neprijatelja u dubini naše teritorije, boreći se za svaku kuću i svaki pedalj zemlje. One će, istovremeno nastojati da nanesu što veće gubitke jedinicama agresora. Odbranu će biti lakše organizovati i pre slomiti napad agresora ako on ide teže prohodnim planinskim i brdskim zemljištem, gdje su pravci nastupanja oklopno-mehanizovanih snaga ograničeni, a podrška otežana.

U principu, odbrana će biti organizovana po načelima odbrambenih pojaseva, zona, utvrđenih rejona i otpornih tačaka. Maksimalno će se koristiti reljef i topografski jaki položaji, kao i naseljena mjesta i prirodne i vještačke prepreke. Zbog toga će borci i jedinice koristiti sve ono što povećava stabilnost odbrane. U miru je potrebno planski izgraditi bunkere i utvrđenja na svim prostorijama i pravcima, kako bi se mogao pružiti maksimalan otpor, uključujući i u uslovima okruženja. Planiraju se minska polja, žične prepreke i ostalo.

Gdje zemljišni uslovi omogućavaju, a operativno-taktička situacija nalaže, front će biti u prostornom smislu kon-

tinuiran u njegove obje dimenzije, što ne treba shvatiti kao liniju koja razgraničava suprotstavljene snage već kao prostorni pojas koji se može »pojaviti« prema objektima i mjestimično prekidati.

U frontalnom obliku oružane borbe, gledano u cjelini, način dejstva naše armije će biti, više ili manje, sličan načinu dejstva ostalih savremenih armija. Zato je on, u nedostatku boljeg izraza i nazvan »frontalni oblik oružane borbe«.

Odbranu granične zone će izvoditi dio jedinica Jugoslovenske narodne armije (JNA) – prema planovima upotrebe – i jedinice Teritorijalne odbrane (TO) sa područja na kome se izvode borbena dejstva. Njihov zadatak je da odlučno brane svaki objekat i pravac. Neke jedinice će imati zadatak da izvode veoma upornu odbranu, uključujući i najveće žrtve, po uzoru na Kadinjaču. To znači da će se pojedini važni objekti i rejoni braniti toliko uporno da se moraju održati po svaku cijenu – bez povlačenja.

Jedinice koje izvode odbranu biće podržane snažnom raketnom i artiljerijskom vatrom, koja, realno gledano, može biti snažnija od agresorove. Protivoklopne rakete, tenkovi i ostala masovna protivoklopna sredstva predstavljaju kičmu odbrane. Takođe, pravilnom upotrebom i vještim manevrom snaga borbene avijacije može da se obezbijedi prevlast u vazдушnom prostoru u odlučujućim fazama izvođenja borbenih dejstava.

Uslovi za borbena dejstva jedinica TO na privremeno zaposjednutoj teritoriji biće veoma otežani zbog prisustva velikog broja neprijateljevih vojnika. To će biti karakteristično za početni period rata i u onim slučajevima kad se front stabilizuje u blizini granice. Stoga će jedinice TO vjerovatno morati da izvode borbena dejstva u manjim sastavima, dok će diverzantska dejstva i sabotaze moći da se izvode u širokim razmjerama.

U vrijeme kada će dio oružanih snaga da izvodi odsudnu odbranu, u dubini vojišta će se prikupljati jake mehanizovane, oklopne, artiljerijske i vazduhoplovne snage. To je, da se popularno izrazimo, »vatreni malj« koji će u kritičnom trenutku izvršiti protivofanzivu, razbiti i uništiti neprijatelja na našoj teritoriji.

Zbog toga će agresor nastojati da što prije i potpuno poruši sve važnije mostove i komunikacije koje iz dubine zemlje izvode prema snagama na frontu. Osim izolacija

vojišta, agresor će nastojati avioraketnim udarima da razori vitalne vojne i privredne objekte. Za izvršenje tih zadataka agresor će, svakako, angažovati i snage namijenjene za vođenje specijalnog rata.

U uslovima agresije sa ograničenim ciljem, jedinice JNA će u osnovi same riješiti sve važnije zadatke, zajedno sa manjim dijelom snaga Teritorijalne odbrane (koje će zadatke izvršavati na privremeno zaposjednutoj teritoriji). Biće slučajeva kada nećemo morati da angažujemo ni sve snage Jugoslovenske narodne armije. Međutim, u slučaju potrebe, a u povoljnim međunarodnim uslovima, moguć je i manevar snagama JNA sa jednog na drugi dio ratišta, ali i krupnijih sastava TO, prije svega njihovog manevarskog dijela. Razumije se, ovo je samo teorijska pretpostavka o načinu izvođenja borbenih dejstava u frontalnom obliku oružane borbe i veličini naših optimalnih odbrambenih potencijala, a da li bi se ona praktično i ostvarivala zavisiće od konkretnih strategijskih uslova, procjena i odluka.

Ratno vazduhoplovstvo i protivvazдушna odbrana imaju sve uslove da, osim vatrene podrške jedinica Kopnene vojske i Ratne mornarice, zaštite vitalne objekte po dubini državne teritorije. U određenim ratnim uslovima važni objekti po dubini naše teritorije (helikopterske i vazdušnodesantne prostorije; mostovi; željezničke pruge; aerodromi itd.) mogu biti izloženi žestokim napadima iz vazdušnog prostora, zbog čega će biti potrebno da se dobro štite. To se postiže manevrom vazduhoplovnih snaga i snaga protivvazdušne odbrane, zbog čega je još u miru potrebno izgraditi razvijenu mrežu aerodroma i raketnih položaja, prateću infrastrukturu itd.

Ispred naše veoma razučene obale ima preko hiljadu otoka i otočića, koji predstavljaju prirodnu prepreku za prilaz kopnu sa otvorenog mora. Utvrđeni otoci i uporišta na njima zamjenjuju veće ratne brodove i istovremeno pružaju solidan oslonac za dejstvo naših lakih pomorskih snaga. Zbog toga u sastavu naših flotnih snaga nema velikih ratnih brodova, već njihovu osnovu čine savremeni patrolni brodovi, raketne topovnjače, raketni i torpedni čamci, podmornice, kao i ostale vrste brodova. Ovakve flotne snage, osloncem na snage obalske i teritorijalne odbrane, omogućavaju izvođenje različitih borbenih dejstava i uspješnu odbranu sa Jadranskog mora.

U uslovima unutrašnje krize ne treba isključiti ni mogućnost unutrašnjih nemira, praćenih u pojedinim dijelovima zemlje sabotazama, diverzijama, pa čak i oružanim prepadima i akcijama, sve do unutrašnje masovnije oružane pobune. Trenutno je najveća opasnost od takvog razvoja situacije na Kosovu, gdje grupe separatističkih nacionalista, zaslijepljene idejama otcjepljenja od Jugoslavije, zagovaraju oružanu borbu i u tu svrhu imaju razrađen plan oružanog ustanka. U takvoj situaciji nije isključena mogućnost involviranja spoljnog faktora. Stoga bi se, radi zaštite granica, suprotstavljanja eventualnoj agresiji i uništavanja neprijateljskih žarišta otpora, angažovale i oružane snage, pri čemu bi se primjenjivao frontalni oblik oružane borbe.

Da zaključimo o agresiji sa ograničenim ciljem: cijenimo da bismo relativno brzo zaustavili, a potom razbili snage agresora. Nećemo dozvoliti agresoru da anektira ni pedalj naše zemlje, niti politiku svršenog čina u ma kojoj prilici.

Ako budemo postupali kako treba, postoje svi uslovi da agresor nikada ne zauzme Prištinu, Skoplje, Niš, Novi Sad, Ljubljanu, a da i ne govorimo o gradovima u većoj dubini. Ovo je potrebno da ima u vidu svaki građanin naše zemlje. Posebno se to odnosi na pojedince koji mogućnost odbrane vide samo u primjeni partizanskog rata. Oni kao da ne vide da su to najteži uslovi za društvo i oružane snage i, vjerovatno, nameću najveće žrtve. Zar nije svrsishodnije braniti svaki ugroženi dio naše državne teritorije svim snagama i raspoloživim sredstvima društva, nego se olako prepustiti okupaciji i tek tada razvijati »partizanski rat«. Naš odbrambeni potencijal nije mali, te u svakoj agresiji sa ograničenim ciljem će predstavljati nepremostivi bastion za svakog agresora. Ustav SFRJ upravo na taj način tretira nepovrijedivost državne granice i teritorijalnog integriteta Jugoslavije. Način provođenja tih ustavnih odredaba, načelno je razrađen u *Strategiji oružane borbe*, pored ostalog, i u dijelovima o izvođenju odbrane u okviru frontalnog, kombinovanog i partizanskog oblika oružane borbe. Zagovornici tzv. partizanskog rata, kao jedinog ili glavnog oblika oružane borbe, kao da ne poznaju ili ne žele da poznaju sve mogućnosti i prednosti frontalnog i kombinovanog oblika oružane borbe u borbi za nepovredivost naših granica i teritorijalnog integriteta. Objektivno postoje svi uslovi da se agresija na našu zemlju slomi, najčešće, još u prigraničnom frontu.

Uostalom, naša doktrina i strategija se ne odriču partizanskog oblika oružane borbe, ali on se nikako ne može primjeniti u početnom periodu rata. Na partizanski oblik oružane borbe se prelazi iz nužde i to onda kad agresor, zahvaljujući nadmoćnijim snagama (a naročito u naoružanju), onemoguću naše snage da dalje uspješno djeluju u okviru frontalnog, odnosno kombinovanog oblika. To su uslovi, što je dobro poznato, kada agresor uspije da posjedne veliki dio naše teritorije i onemoguću glavnini oružanih snaga da pruža kontinuiranu odbranu duž operativnih i strategijskih pravaca. Preostali dio oružanih snaga i narod mora da se prilagodi novonastaloj situaciji i promjenom vojne organizacije (prelazak na manje i pokretljivije jedinice), strategije i taktike (partizanski oblik oružane borbe) – nametne dugotrajan i iscrpljujući rat – do konačne pobjede. Detaljnije će se o tome govoriti u dijelu o partizanskom obliku oružane borbe.

Dakle, partizanski oblik oružane borbe u doktrini i strategiji opštenarodnog odbrambenog rata ima svoje pravo mjesto. On je nezamjenjiv, ali samo u određenim uslovima. Zato ga ne možemo apsolutizovati, a još manje pretpostavljati frontalnom i kombinovanom obliku oružane borbe. Oblici oružane borbe predstavljaju dijalektičko jedinstvo i zna se kad se koji može primjenjivati. Oni se ne mogu voluntaristički zamjenjivati jedan sa drugim, a još manje suprotstavljati jedan drugom.

Oni koji favorizuju »partizanski rat«, a ne smještaju ga vremenski i prostorno na njegovo pravo mjesto – u suštini otupljuju oštricu odbrane zemlje i (ne) svjesno idu naruku potencijalnim agresorima. To je oportunizam koji direktno šteti pripremi oružanih snaga i naroda za energičnu odbranu od prvog dana agresije i za svaku stopu naše zemlje. To se, čak, graniči sa kapitulantskom orijentacijom.

Zato nalazimo da su zalaganja za »partizanski rat« kao primarni i najvažniji oblik oružane borbe, koji bi se primjenjivao od početka agresije – naučno neosnovana. Iz tih razloga treba im se energično suprotstavljati u svim prilikama.

Međutim, ako bi agresora u bilo kojoj fazi agresije podržale oružane snage njegovih saveznika, odnosno nekog vojnog bloka, tada bi se rat proširio i dobio sasvim nove dimenzije, a naša zemlja bi se našla u posve drugačijoj strategijskoj situaciji. Izmjenio bi se i odnos snaga na našu

štetu, naročito u naoružanju. Snage agresora bile bi superiornije u teškom naoružanju, uključujući i nuklearno. Zadržati gust raspored u odbrani, ili grupisati jedinice na malom prostoru i prihvatiti odlučujuće sudare u tim uslovima je upravo ono što bi agresor želio. On bi tada bio u situaciji da nam nadmoćnijom vatrom svojih raketa i avijacije, a eventualno i uz upotrebu hemijskog i nuklearnog taktičkog oružja, nanese velike gubitke. Međutim, mi ne bismo mogli odgovoriti istom mjerom. To bi za nas značilo beskorisno gubljenje ljudskih života, naoružanja i opreme. Zato bismo morali izvršiti pregrupisavanje naših snaga i primjeniti drugačiju strategiju i taktiku. Taj novi način suprotstavljanja nazivamo kombinovani oblik oružane borbe.

KOMBINOVANI OBLIK ORUŽANE BORBE

Prema našem doktrinarnom dokumentu u kombinovanom obliku oružane borbe naše oružane snage i druge snage opštenarodne odbrane i društvene samozaštite ostvaruju ciljeve opštenarodnog odbrambenog rata vođenjem jednovremenih, međusobno usklađenih borbenih dejstava i drugih oblika borbe i opštenarodnog otpora na frontu, pviremeno zaposjednutoj teritoriji i u vlastitoj pozadini¹. Kombinovani oblik oružane borbe predstavlja *vojnu suštinu* naše koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i to iz više razloga, a ovdje se ukazuje samo na ove: (1) po načinu upotrebe snaga, ovaj oblik predstavlja obrazac strategije kombinovanja, kako različitih oblika vojne organizacije (snaga JNA i TO), tako i oblika i sadržaja borbenih dejstava i načina dejstava na taktičkom i operativnom nivou; (2) primjenom ovog oblika oružane borbe u našoj strategiji i doktrini se kombinuju dobre strane strategije uništenja i strategije iznuravanja i to ne u vidu njihovog prostog mehaničkog zbira već više dijalektičke sinteze. Shodno tome, u operacijama i bojevima u zahvatu fronta i u vlastitoj pozadini, snage JNA primjenjuju strategiju uništenja (po metodu dejstava, a ne i po obimu) nastoje da nanose odlučujuće vojne poraze agresoru, razumije se u prostorno i vremenski ograničenim razmjerama i u okviru etapnih i reduciranih ciljeva operacija u kojima su na obje strane angažovani samo dijelovi ukupnih snaga, pa

¹ *Strategija oružane borbe*, SSNO, 1983, str. 204–204.

se ti sudari, iako po intenzitetu rješavajući, ne mogu svrstati u grupu rješavajućih vojnih sudara strategijskih razmjera. Istovremeno, masovne snage teritorijalno-partizanskog ešelona (i JNA i TO) i dio snaga JNA kao operative komponente, primjenom strategije iznuravanja razvlače snage agresora u prostoru, nanose mu gubitke, usporavaju nastupanja, ometaju snabdijevanje i pothranjivanje jedinica na frontu itd.; (3) kombinovani oblik oružane borbe predstavlja vojnu suštinu naše koncepcije i po tome što nam omogućava da se na visokom stepenu borbenih dejstava, visokim intenzitetom suprotstavimo agresoru u najtežem ratnom slučaju, a to je agresija sa radikalnim ciljem. Budući da se radi o modelu strategijskih dejstava primjerenom najtežem ratnom slučaju, razumljivo je da prema njegovim načelima i zahtjevima modelujemo naše oružane snage, opremamo ih i osposobljavamo, a prema njemu formulišemo i razrađujemo doktrinarna opredjeljenja i sistemska rješenja u smislu izgradnje dvokomponentne strukture oružanih snaga – Jugoslovenske narodne armije i Teritorijalne odbrane, od kojih će JNA biti osposobljena za strategijski doček glavnih snaga agresora, a TO za masovna borbena dejstva u okvirima i po načelima strategije iznuravanja. Razumije se, tim opredjeljenjima je unapred limitiran i predodređen osnovni koncept izgradnje ove komponente jedinstvenih oružanih snaga, kako u pogledu njihove organizacijsko-formacijske strukture, tako i njihovog opremanja i osposobljavanja, što nikako ne znači da dio zadatka ne mogu preuzimati jedna od druge. Uostalom, već danas u stalnom sastavu jedinstvenih oružanih snaga imamo tzv. teritorijalno-partizanski ešelon koji je spreman i podestan za vrlo brze transformacije svake vrste. Važno je istaći da se ne radi o paralelnim vojnim sistemima već o *komplementarnim* komponentama jedinstvenog sistema i da svaka ima svoju precizno definisanu doktrinarnu ulogu i odgovornost u odbrani jedinstvenog ratišta SFRJ. Potcjenjivanje bilo koje od ove dvije komponente ili preferiranje jedne od njih kao isključive bilo bi suprotno duhu i karakteru naše koncepcije.

Do kombinovanog oblika oružane borbe može se doći neposredno ili postupnom transformacijom frontalnog oblika i tada se radi o tzv. silaznoj transformaciji, ili prerastanjem partizanskog oblika oružane borbe, kada se radi o uzlaznoj transformaciji.

Cilj agresora biće da što prije zaposjedne cjelokupnu jugoslovensku teritoriju, odnosno da obori samoupravno društveno uređenje. Agresor će, vjerovatno, izvršiti istovremeni napad na objekte na granici i po dubini naše teritorije. Za dejstva na granici angažovaće jake oklopne i mehanizovane snage, a za pokušaj osvajanja glavnih gradova i prostorija od strategijskog i operativno-taktičkog značaja – masovne helikopterske i vazdušne desante. Ti napadi će biti međusobno koordinirani.

Da bi postigao iznenađenje agresor se može odlučiti da počne napad samo snagama prvog strategijskog ešelona, tj. snagama koje su u miru potpuno popunjene i sposobne za momentalnu upotrebu. Kasnije bi izvršio mobilizaciju divizija drugog i trećeg strategijskog ešelona i po dijelovima ih uvodio u borbu. Ovo je važno zapaziti zbog toga što agresor u slučaju iznenadne agresije nema dovoljno snage da izvrši napad na svim pravcima koji od granice vode u dubinu naše teritorije, a kamoli na cjelokupnom graničnom frontu. Agresor bi napadao samo na odabranim (najvažnijim) pravcima. To pruža veliku šansu našim snagama da, manevrom jedinica sa pravaca i prostorija koje nisu ugrožene, napadaju u bok neprijateljeve jedinice koje su se uklinile u našu dubinu. Korišćenjem takvih prilika postiže se dinamičnost i aktivnost odbrane i svrsishodna upotreba jedinica. Takvi postupci zahtijevaju, istovremeno, veliku inicijativu i odgovornost starješina u komandi. Razumije se da komande i štabovi naših oružanih snaga moraju voditi računa o tome da se, u slučaju potrebe, angažovane jedinice ponovo brzo vrate na svoje položaje i izvrše zadatke koji su im prvobitno postavljeni u odbrani granica.

Agresija može da počne, ali i ne mora, masovnim raketnim udarima i udarima avijacije, radi dezorganizacije naše odbrane. Agresor će se odricati prvog vatrenog udara, najčešće, u želji da postigne iznenađenje, ako ga već ne može postići efektom snažnog prvog bombardovanja ciljeva po dubini naše teritorije.

Na osnovu do sada rečenog o agresiji sa radikalnim ciljem, vidljivo je da je u pitanju sasvim drugačiji cilj agresije, a sljedstveno tome i sasvim drugačiji način dejstava nego u uslovima agresije sa ograničenim ciljem.

Zato su i naši postupci sasvim drugačiji!

Naglašavamo, ako bismo u uslovima ove agresije postupili na način kao što smo ranije iznijeli za frontalni

oblik oružane borbe, onda bi to bilo upravo ono što agresor želi, tj. da na malom prostoru podmetnemo svoje glavne snage njegojoj superiornijoj i ubitačnijoj vatri. Ishod takve bitke za nas bi, vjerovatno, bio nepovoljan, gubici ogromni, a izgledi na pobjedu u ratu veoma neizvjesni.

Organizovanje i izvođenje odbrane u kombinovanom obliku oružane borbe odlikovalo bi se dubokim ešeloniranjem snaga duž glavnih strategijskih i operativnih pravaca koji izvode u dubinu zemlje i u rejone gdje su mogući (vjerovatni) strategijski i operativni desanti neprijatelja. U odbrani od agresije biće angažovane cjelokupne oružane snage u jedinstvu sa svim drugim snagama opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Kičmu naše odbrane činiće naše oklopne i mehanizovane jedinice koje će okupljati oko sebe sve snage koje brane određeni pravac. One će biti raspoređene na uzastopnim položajima duboko duž pravaca na prostornim čvorištima koja agresor ne može izmanevrisati kopnenim snagama, a koristiće rječne i ostale prepreke i unapred utvrđene položaje na svim pogodnim linijama za odbranu i topografski jakom zemljištu. One će prelaziti u protivnapad uvijek kada se za to ukaže prilika, s ciljem da se agresoru nanese što veći gubici i osujeti plansko izvođenje napada. U principu, duž glavnih operativnih i strategijskih pravaca izvodiće se odbrambene i napadne operacije.

Ako neka oklopna, odnosno mehanizovana jedinica zbog gubitaka ili nadmoćnosti neprijatelja ne bude više mogla da brani položaj, tada će se povući u dubinu, a odbranu na novim položajima prepustiće drugoj, svježoj jedinici JNA. Jedinica koja je u ranijim borbama imala velike gubitke popunjava se ljudstvom i naoružanjem i ponovo posjeda određene položaje ili se njenim sastavom popunjavaju druge jedinice.

Istovremeno, dok oklopne i mehanizovane jedinice izvode aktivnu odbranu na uzastopnim položajima po dubini glavnih pravaca, partizanske jedinice i jedinice Teritorijalne odbrane i određene snage JNA će dejstvovati u bok i pozadinu neprijatelja, koordinirajući svoja dejstva kad god je moguće sa oklopnim i mehanizovanim jedinicama. Dejstva tih snaga biće, po pravilu, iznenadna i pretežno ofanzivna. Ona će se izvoditi danju i noću, s tim što će noć biti pravi ambijent koji će olakšavati napad na kolone i bokove uklinjenih snaga agresora. Nosioc tih dejstava su snage

JNA i one, kad god je moguće, objedinjavaju sva dejstva u zoni odbrane.

Na teritoriji koju agresor privremeno zaposjedne neprekidno će se organizovati sabotaže, diverzije i napadi partizanskih i teritorijalnih jedinica, prvenstveno na neprijateljeve štabove, kolone, snage na odmoru, kolone za snabdjevanje itd. Postepeno će se stvarati uslovi za izvođenje napadnih operacija na privremeno zaposjednutoj teritoriji, čime će se uvećavati slobodne teritorije i povećavati zamah opštenarodnog rata. Nosioци operacija biće partizanske i teritorijalne jedinice.

Popularno rečeno, taktika koju bismo primjenjivali jeste taktika »vatreneг džaka«, jer će naše jedinice napadati na agresora sa svih strana: sa čela, boka i pozadine. Prema tome, koliko agresor bude prodirao u dubinu naše teritorije povećavaće se i snaga našeg otpora. To je, da upotrebimo Titov popularni naziv, »strategija ježa« po kojoj se bori iz svake kuće, iza svakog objekta – danju i noću.

»Očuvanje i kontrola što šireг prostora neophodan je uslov uspješnog vođenja kombiniranog modela strategijskih dejstava. To znači da će snage branioca uporno braniti prostor sve dok za to ima operativnog opravdanja i operativne potrebe. No, odnos prema prostoru u tom modelu strategijskih dejstava znatno je elastičniji nego u frontalnom. Ako uslovi i odnos snaga na jednom prostoru onemogućavaju dejstva glavnine operativnih snaga, onda se on napušta, ali na njemu ostaju i dejstvuju partizanske snage i prostorne teritorijalne snage. U krajnjem, kada neke regione napuštaju i partizanske snage, u njima ostaju prostorne teritorijalne snage. One ostvaruju borbenu kontrolu teritorije, obezbjeđuju funkcije vlasti itd. Takav odnos prema prostoru istovremeno znači potrebu i nužnost stvaranja većih i brojnijih slobodnih teritorija u pozadini neprijatelja, kako bi snage branioca imale odgovarajući prostorni i operativni oslonac«. ²

Zahvaljujući takvoj strategiji i taktici postepeno će slabiti snaga i udarna moć agresora, da bi na teško prohodnom planinskom zemljištu, gdje neće moći dolaziti do izražaja superiornije naoružanje i tehnika neprijatelja – prednost prešla na našu stranu. Agresor će biti prisiljen da

² Admiral flote Branko Mamula, *Odbrana malih zemalja*, VINC, Beograd, 1988, str. 242.

napušta tenkove i oklopne transportere i bori se sa puškom u ruci. Tada ćemo biti brojniji, jer ćemo angažovati glavninu ratnih oružanih snaga. Velika naša prednost biće i zemljište, koje će agresoru biti nepoznato i na kojem će očekivati iznenadne zasjede i prepade. Sigurno je i to da će moral boraca biti iznad morala vojnika agresora – *što je bitna pretpostavka za prihvatanje odlučujuće bitke*. Misli se, u stvari, na to da će se tim bitkama razriješiti dilema – agresora ćemo zaustaviti ili će on uspjeti da ispresijeca našu državnu teritoriju, zauzme najveće gradove i važne stratezijske prostorije.

U svakom slučaju, to je period rata u kome će gubici biti obostrano veliki. U prvom slučaju, kad naše snage uspiju da zaustave agresora, mogu se neko vrijeme i na određenim pravcima voditi u taktičkim razmjerama borbena dejstva koja će biti veoma slična dejstvima u frontalnom obliku oružane borbe. U cjelini gledano, to je period rata u kome stratezijska inicijativa u svim domenima oružane borbe počinje da prelazi na našu stranu.

U slučaju da ne uspijemo spriječiti prodor agresora na glavnim pravcima, neće se više moći održati ni naši operativno-stratezijski sastavi kao kompaktne i borbene sposobne jedinice. One će se morati reorganizovati u manje jedinice iz više razloga: teško prohodno planinsko zemljište će ograničavati manevar i dejstvo velikih sastava; izgubićemo veliki dio teškog naoružanja; veliki gubici i dr.

Reorganizovane jedinice će nastaviti borbu primjenjujući partizansku taktiku. To znači da će izvoditi brze pokrete i manevar, pojavljujući se iznenada tamo gdje ih neprijatelj najmanje očekuje. Energičnim napadima na kolone na komunikacijama, jedinice na odmoru, štabove, artiljerijske položaje, aerodrome itd., te jedinice nanosiće agresoru gubitke i stvarati nesigurnost na svakom koraku.

Za uspješno izvođenje kombinovanog oblika oružane borbe veoma je važno da se zadrži što veći dio naše teritorije. Stoga je uporna borba za prostor u središtu pažnje vojnih komandi i štabova. Prostor se privremeno napušta samo onda kada njegova odbrana nije više moguća ili racionalna. Uvijek ćemo nastojati da se snage agresora zaustave i razbiju što je moguće bliže granici. Ali, način izvođenja i upornost odbrane pojedinih dijelova teritorije zavisiće od odnosa snaga i borbene situacije. Izbjegavaćemo teško prihvatljive i neracionalne gubitke. Na teritoriji koju

agresor privremeno zaposjedne nastaviće se otpor i oružana borba, ali sada na nov način – partizanski. To predstavlja novi, može se reći revolucionarno novi odnos prema prostoru. Tradicionalne doktrine i strategije za to ne znaju niti su u stanju da ga zbog klasno-društvenih ograničenja primjene. Za njih gubitak prostora istovremeno znači i gubitak rata. Međutim, mi nastavljamo oružanu borbu i na privremeno zaposjednutoj teritoriji samo u novim, izmjenjenim uslovima. U određenoj vojnostrategijskoj situaciji, zadržavanje slobodne teritorije, koja ima pomorsku ili kopnenu vezu sa prijateljskim zemljama odakle stiže pomoć, može biti izuzetno značajno za dalji tok rata. Zato će se u takvim uslovima izvoditi krajnje uporna odbrana, po uzoru na frontalni oblik oružane borbe.

Naše oružane snage i društvo u cjelini prvenstveno se pripremaju za kombinovani oblik oružane borbe, jer je pripravljen najtežim uslovima, tj. uslovima svjetskog rata ili agresije velikih sila koje imaju superiornije naoružanje i drugu borbenu tehniku. Tome je prilagođen mirnodopski i ratni profil oružanih snaga, njihova organizacija, naoružanje, raspored, grupisanje, razvoj, obuka i ostalo.

Stoga je razumljivo da će se društvo i oružane snage, iako su pripremljene za najteže uslove, lakše prilagoditi manje napovoljnim uslovima agresije (kao što je agresija sa ograničenim ciljem) i u tome slučaju ćemo primijeniti frontalni oblik oružane borbe. Bez sumnje, mnogo je lakše prilagoditi se sa težih na lakše uslove borbe i otpora, nego obratno. Zato se, s pravom, kombinovani oblik pretpostavlja frontalnom obliku, ali pretjerivanje u smislu potcjenjivanja značaja frontalnog oblika nije opravdano. Naprotiv, savremena vojno-politička kretanja, sve veće opasnosti od unutrašnjih ratova i, s tim u vezi, involviranje stvarnog faktora u te ratove, potenciraju značaj frontalnog oblika oružane borbe i strategije uništavanja (koja podrazumijeva odlučna i rješavajuća dejstva u kratkom vremenu), što je ponekad zanemarivano u našoj doktrini. Sve tendencije u razvoju vojnog faktora u svijetu treba brižljivo pratiti, a posebno njegove implikacije na koncipiranje izgradnje naših oružanih snaga, prvenstveno JNA, i dogradnju strategije i doktrine, kako ne bismo zaostajali za mnogim agresorima.

Borba protiv helikopterskih i vazдушnih desanata u vlastitoj pozadini imaće široke razmjere i nametaće potrebu izvođenja dobro organizovanih protivdesantnih ope-

racija, ponekad i strategijskog značaja. Po pravilu, takve operacije biće usklađene sa odbranom operativnih i strategijskih pravaca koji izvode ka desantnoj prostoriji. Znači, biće česta potreba da se međusobno usklade operacije koje izvode snage JNA u odbrani operativnih i strategijskih pravaca sa dejstvima snaga JNA I TO koje vode borbu protiv neprijateljevih operativnih i strategijskih vazdušnih desanata na našoj slobodnoj teritoriji. I ne samo to. Sa tim dejstvima biće često usklađene i operacije jedinica TO na privremeno zaposjednutoj teritoriji. Sve te operacije činiće jednu cjelinu. Takav je mozaik borbenih dejstava u kombinovanom obliku oružane borbe.

Kad je riječ o odbrani granice u kombinovanom obliku oružane borbe ima i nerazumijevanja. Ima shvatanja da način odbrane granice u tom slučaju predstavlja frontalni oblik oružane borbe. Takvo shvatanje je pogrešno i posljedica je nerazumijevanja određenih pojmova, odnosno kategorija ratne vještine. Konkretno, taktika se zamjenjuje strategijom!

Stoga treba još jednom naglasiti – pod oblikom oružane borbe podrazumijevamo preovlađujući način dejstva glavnine oružanih snaga. Svaki od oblika oružane borbe ima svoje karakteristike (strategijskog grupisanja, načina dejstva itd.). Tako, na primjer, u kombinovanom obliku oružane borbe glavne snage JNA i TO su duboko ešeloni-rane duž glavnih strategijskih i operativnih pravaca, kao i vazdušnodesantnih prostorija – sa zadatkom da te pravce brane od granice pa po cijeloj dubini državne teritorije. Na čelu (misli se na najistureniju jedinicu u borbenom rasporedu) svake taktičke, operativne ili strategijske grupacije, koja brani određeni pravac, nalazi se jedinica koja neposredno brani granični pojas. Ona je, po pravilu, u organskom sastavu jedinice koja je u cjelini odgovorna za odbranu pravca ili operativno potčinjena komandi te jedinice.

Znači, odbranu granice izvodi, osim graničnih jedinica, i samo manji dio snaga koje su namjenjene za odbranu određenog pravca. Najčešće, to su taktičke jedinice koje imaju zadatak da izvode upornu odbranu i ne mogu napuštati svoje položaje, odnosno odstupati bez naređenja. Treba istaći da odbrana granice u svim uslovima i svim oblicima oružane borbe (frontalni i kombinovani) mora biti veoma energična i uporna, bilo da se radi o frontalnom ili kombinovanom obliku. Agresora treba zadržati i omogućiti mo-

bilizaciju i strategijski razvoj naših oružanih snaga i društva. Dakle, jedinice koje brane granicu *vode upornu i odsudnu odbranu, ali u taktičkim razmjerama*. Njihova dejstva neće biti uvijek međusobno čvrsto povezana, već orijentisana na zaštitu graničnog prostora na pravcima odbrane. Dejstva jedinica koje brane granicu u kombinovanom obliku oružane borbe slična su takvim dejstvima u frontalnom obliku oružane borbe samo prema načinu dejstva (pojavni oblik), tj. upornoj odbrani. Bitna razlika je u tome što se u kombinovanom obliku oružane borbe radi o jedinicama ranga čete, bataljona, puka, brigade, a samo ponekad divizije. Kad je u pitanju frontalni oblik oružane borbe, tada se radi, po pravilu, o grupi armija, dijelu oružanih snaga ili oružanim snagama u cjelini. Prvo je taktička, a drugo strategijska kategorija.

Sigurno je da je ukupni učinak svih snaga JNA i TO koje brane granicu veoma velik – strategijski. Od njihovog uspjeha u izvršenju zadatka (na granici dugoj oko 5.000 km) može zavisi izvođenje strategijskog razvoja i mobilizacije oružanih snaga i društva u cjelini. U uslovima vođenja opštenarodnog odbrambenog rata, kakav bismo vodili to može predstavljati našu prvu pobjedu. Stoga su teze admirala Mamule o »prvoj bici« opravdane.

Kao zaključak ovog dijela može se istaći: *u kombinovanom obliku oružane borbe* istovremeno bi se izvodile operacije i masovna borbena dejstva po dubini ugroženih operativnih i strategijskih pravaca odbrane na privremeno zaposjednutoj teritoriji i obezbjeđivala bi se vlastita pozadina od ugrožavanja iz vazdušnog prostora. Zato se, s pravom, može reći da je kombinovani oblik oružane borbe pravi odgovor na agresiju sa radikalnim ciljem, jer se njime postepeno neutrališe tehnička superiornost agresora i osigurava neprekidna borba i otpor na čitavoj teritoriji naše zemlje.

Duž operativnih i strategijskih pravaca izvodice se odbrambene i napadne operacije po načelima aktivne odbrane. Tim operacijama biće neposredno ili posredno usklađene operacije i bojevi partizanskih jedinica i jedinica Teritorijalne odbrane na privremeno zaposjednutoj teritoriji, koji će se izvoditi po načelima partizanske taktike i operatike. Istovremeno, na vazdušnodesantnim prostorijama mogu se izvoditi odlučne napadne operacije i bojevi s ciljem što brže likvidacije vazdušnog desanta. Njih karak-

teriše odlučnost napada, brzina dejstva, iznenađenje, silina udara i dr. U okviru tih operacija izvodiće se bojevi i masovne borbe, ne samo prema potvrđenim načelima teorije taktike, već i pojedinačne i kolektivne kreativnosti i inspiracije.

PARTIZANSKI OBLIK ORUŽANE BORBE

»Partizanski oblik oružane borbe se primenjuje samo onda kada dalja primena kombinovanog oblika oružane borbe nije više moguća. Do toga može doći u slučaju izrazito nepovoljnog odnosa snaga za nas (...) ili zbog vojno-političke i vojnostrategijske situacije u širem regionu koja krajnje nepovoljno utiče i na tok i ishod naših borbenih dejstava na frontu«.³

Znači, partizanski oblik oružane borbe bismo vodili u tzv. daljnjem periodu rata, tj. poslije operacija vođenih u završnoj fazi kombinovanog oblika oružane borbe, a pošto i poslije svih napora nismo uspjeli zadržati agresora. Dakle, u partizanski oblik oružane borbe prelazi se iz kombinovanog i to linijom tzv. silazne transformacije.

Vremenska linija razgraničenja između kombinovanog i partizanskog oblika oružane borbe, orijentirno, bi se poklapala sa periodom kada agresor uspije da isprijeka našu državnu teritoriju, zaposjedne najvažnije komunikacije, političke i privredne centre i rejone od strategijskog značaja. To je, istovremeno, period kada ne bi mogli više da se održe kompaktni operativno-strategijski sastavi naših oružanih snaga, pa se prelazi na masovna dejstva taktičkih jedinica Jugoslovenske narodne armije i teritorijalne odbrane. Bićemo prisiljeni da strategijske grupacije i operativne sastave preformiramo u manje jedinice i u cjelini primijenimo partizanski način strategijske upotrebe glavnine oružanih snaga, a to znači da bi one morale da dejstvuju po manjim sastavima, da izvode borbena dejstva ograničenog obima i intenziteta, ali na cijelom ratištu i uz primjenu partizanske taktike ratovanja.

Procesom reorganizacije i mijenjanja taktike ratovanja biće zahvaćene brojne naše jedinice na cjelokupnoj ili na najvećem dijelu jugoslovenske teritorije. Međutim, to je je-

³ *Strategija oružane borbe*, 1983, str. 208.

dini mogući način da se nastavi oružana borba. Znači, zahvaljujući primjeni partizanskog oblika oružane borbe, i u veoma teškoj vojnostrategijskoj situaciji nastavljamo rat, u kojoj, inače, građanska društva i klasične vojne strategije priznaju poraz i prihvataju kapitulaciju.

Ni jedan agresor ne može nas dovesti u bezizlaznu situaciju. Nedostatak teškog naoružanja i moderne tehnike nadoknađivaćemo partizanskom taktikom i ostalim prednostima koje pruža naše zemljište i visoki motivi odbrane slobode i nezavisnosti.

Kad je u pitanju borbena aktivnost, griješe svi koji očekuju da ćemo se u novonastalim uslovima braniti. Osnovno obilježje oružane borbe u partizanskom obliku oružane borbe biće *aktivnost i ofanzivnost*. Preovlađujući vid borbenih dejstava biće napad, i to napad manjim snagama.

Neprekidnim napadima, noću i danju, biće izložene neprijateljske snage na cijeloj jugoslovenskoj teritoriji – u selu, u gradu, u šumi, u ravnici, na moru ili u vazдушnom prostoru itd. Širom Jugoslavije će se izvoditi masovni bojevi i borbe, a u gradovima i naseljenim mjestima, pored toga, još i veoma brojne sabotaže, diverzije i svi drugi oblici otpora stanovništva. Borbenim dejstvima malih jedinica, a širokih razmjera na cjelokupnom ratištu – postizaće se strategijski rezultati.

Naše jedinice će napadati po načelima partizanske taktike, a to znači – iznenada, smjelo i dobro organizovano. Kao što su se iznenada i brzo pojavile, tako će partizanske jedinice i »nestajati« kad to situacija nalaže. Masovno će se primjenjivati zasjede, prepadi, vatreni udari, diverzije, sabotaže, itd. U njihovom izvođenju učestvovaće ne samo oružane snage već i za borbu sposobno i obučeno stanovništvo, naročito omladina.

Izvodiće se i odbrambena dejstva kada na to razvojem situacije budemo prinuđeni, ali napadna dejstva će biti predominantna. Odbrana će se izvoditi povremeno, najčešće kada smo na to prinuđeni: u zaštiti ranjenika, slobodne teritorije – za određeno vrijeme; u zaštiti stanovništva i materijalnih dobara itd. Odbrana će se izvoditi u što kraćem vremenu, ali uvijek aktivno i elastično, a ne statično. Statična odbrana je unaprijed osuđena na neupjeh, a u najboljem slučaju takvom odbranom postižu se manji rezultati.

Težište borbenih dejstava biće na teritoriji koja pruža najveće izgleda na brze uspjehe i razvijanje ili širenje slobodnih teritorija. Ono može biti istovremeno izraženo na jednom ili više dijelova našeg ratišta. Zato će, po pravilu, biti više bastiona odbrane, što će olakšavati manevar snaga u prostoru i prenošenje operativnih i strategijskih dejstava sa jednog na drugi kraj ratišta – prema potrebi.

Napadne operacije će se, najčešće, izvoditi osloncem na slobodne teritorije i u povoljnim operativnim uslovima.

Odbrambene operacije će se ređe izvoditi i biće, više nego obično, ograničenije po vremenu i prostoru.

U privremeno zaposjednutim gradovima izводиće se slična borbena dejstva, što će zavisiti od konkretne situacije. S obzirom na to da veći dio našeg stanovništva živi i radi u gradovima, gradovi će imati još veću ulogu u pružanju otpora okupatoru, nego što je to bilo u drugom svjetskom ratu. Borba i otpor u gradovima biće veoma raznovrsni – od rezistencije i otpora koji se svode na građansku neposlušnost, pa preko masovnih sabotaza i diverzija, do bojeva i borbi koje izvide dobro organizovane jedinice. Koliko će otpor i oružana borba biti intenzivni u svakom gradu ponaosob zavisi od mnogo činilaca. Naši građani i organizovane snage društva, a posebno organi koji organizuju i usmjeravaju aktivnosti u ostvarivanju jedinstvenih ciljeva i zadataka opštenarodne odbrane i društvene samozastite, nastoje da se u svakom gradu i garnizonu okupatora stvori za njega što je moguće nepodnošljivije stanje.

Ima krugova u inostranstvu koji iz nepoznavanja naše doktrine i strategije ili zlonamjerno misle da će Jugoslavija od početka voditi, kako oni kažu, »partizansku taktiku«. Čak i kod nas ima pojedinaca koji misle da treba partizanski rat voditi od početka agresije. To je velika zablude. Pogrešno je poistovjećivati dejstva srazmjerno malog broja jedinica Teritorijalne odbrane, koje u početnom periodu rata primjenjuju partizansku taktiku na privremeno zaposjednutoj teritoriji, sa partizanskim oblikom oružane borbe. Razlika je velika. Jedno je partizanska taktika, a drugo partizanski oblik oružane borbe!

Partizanski oblik oružane borbe je, za razliku od partizanske taktike, strategijska kategorija, koja podrazumijeva specifičan raspored glavnine ili cjelokupnih oružanih snaga Jugoslavije i to na cjelokupnoj njenoj teritoriji. Partizanski oblik oružane borbe primjenjivaćemo kada ne

budemo više mogli uspješno voditi frontalni ili kombinovani oblik oružane borbe. Vodićemo ga po načelima partizanske taktike. Partizanski oblik oružane borbe nije naš ideal. On će nam biti nametnut i iznuđen. To će biti najteža i najsloženija situacija za naše oružane snage i najveća iskušenja za sve naše narode i narodnosti. Partizanskim oblikom oružane borbe mi neprijatelju namećemo dugotrajan i iscrpljujući rat. Rat do konačne pobjede.

Masovnim bojevima i borbama, koje će izvoditi jedinice naših oružanih snaga na čitavoj teritoriji Jugoslavije, postepeno ćemo preuzimati strategijsku inicijativu i stvarati uslove za završne operacije i izbacivanje agresora iz naše zemlje. U tome imamo veoma bogata iskustva iz narodnooslobodilačkog rata i moramo ih obilato koristiti, naravno primjereno konkretnoj situaciji. U povoljnim uslovima biće potrebno da se formiraju krupniji sastavi: korpusi, armije, grupe armija itd. Doći ćemo u posjed teškog naoružanja, što će omogućiti da se izvode borbeni dejstva širokih razmjera. Ponovo će naše jedinice morati prilagođavati svoju organizaciju, strategiju i taktiku novonastalim uslovima. Borbeni dejstva će se izvoditi na sličan način kao u frontalnom ili kombinovanom obliku oružane borbe. To će biti faza definitivnog istjeravanja okupatora iz naše zemlje.

Potrebno je naglasiti da ćemo partizanski oblik oružane borbe, vjerovatno kao i u narodnooslobodilačkom ratu, voditi pretežno oslanjajući se na vlastite snage i materijalne izvore. Pomoć spolja je moguća, ali neće biti odlučujuća. Omladina i ostalo za borbu spremno stanovništvo će, pored suprotstavljanja agresoru drugim oblicima borbe i opštenarodnog otpora, masovno i inicijativno učestvovati u borbenim dejstvima. Izvođenje sabotaža, diverzija, prikupljanje obavještajnih podataka, briga o ranjenicima, kurirska služba i mnoge druge djelatnosti preuzimaće na sebe naši građani.

Posebno želim da naglasim da je oslonac na vlastite snage jedan od kamena temeljaca naše doktrine i strategije. Na pomoć iz inostranstva računamo samo u slučaju potrebe, i to u nekim vrstama naoružanja i ratne opreme. Sve ostalo proizvodimo sami ili imamo dovoljno u ratnim rezervama.

Međutim, teret opštenarodnog odbrambenog rata neće jednako biti raspoređen na sve dijelove društva u svim ratnim slučajevima i svim oblicima oružane borbe!

Tako će u frontalnom obliku oružane borbe, najverovatnije, neposredno ratom biti zahvaćen samo dio državne teritorije. Dio ili glavnina JNA će podnijeti, gotovo, sav teret agresije. Relativno mali dio jedinica Teritorijalne odbrane će biti angažovan u oružanoj borbi, i to onaj koji se nalazi na malom dijelu privremeno zaposjednute jugoslovenske teritorije, te onaj dio koji će se naći u zonama dejstava operativnih sastava JNA, u zahvatu fronta i u zonama izvođenja protivdesantnih operacija u vlastitoj pozadini.

U kombinovanom obliku oružane borbe ratnim dejstvima može biti zahvaćen prostorno najveći dio naše teritorije. Najveći dio društva i oružane snage u cjelini biće angažovani u borbi i opštenarodnom odbrambenom ratu. Jedinice JNA i TO će voditi odlučujuće borbe – duž operativnih i strategijskih pravaca. Naravno da će i narod u tim zonama ponijeti najveći teret rata.

Partizanski oblik oružane borbe će se voditi na cjelokupnoj državnoj teritoriji, uključujući i privremeno zaposjednute gradove i teritorije. Pored oružane borbe, biće razvijeni svi oblici otpora stanovništva (naročito u privremeno zaposjednutim gradovima) i to će za društvo biti najteži uslovi u kojima se ono može naći u opštenarodnom odbrambenom ratu. Oružane snage će, pretežno, biti tako organizovane da mogu izvoditi borbena dejstva po načelima partizanske taktike.

*

Na kraju valja uočiti jednu zakonomjernost, a to je da su sva tri oblika oružane borbe primjerena našoj vojnoj doktrini i da će se svaki od njih primjenjivati u skladu sa razvojem strategijske situacije. No, unaprijed se mora znati da se primjenom samo partizanskog oblika oružane borbe ne može postići ukupna vojna pobjeda nad agresorom na vlastitom ratištu, tj. ne može se u tom obliku oružane borbe tražiti ishod rata na vojnom planu. Zato, jer naša vojna pobjeda i vojni poraz agresora podrazumijevaju krupne sudare glavnine vojnih snaga, rješavajući bitke i operacije visokog intenziteta, što nije moguće organizovati, pripremiti i izvoditi u partizanskom obliku oružane borbe. Prema tome, zalaganje za partizanski oblik kao jedini ili preovlađujući u našoj strategiji i doktrini značio bi unaprijed se

opredijeliti za strategiju traženja ishoda rata na vlastitom ratištu djelovanjem spoljnih činilaca i eventualnim uticajem agresorovih poraza na drugim ratištima. A dobro nam je poznato šta se događa sa zemljama i narodima koji očekuju da im neko drugi umjesto njih izbori slobodu i nezavisnost. Oni najčešće postaju monete za potkusurivanje u međusobnoj vojno-političkoj igri radi ostvarivanja strateških interesa velikih sila. Sigurno je da nam u takvoj igri te sile ne bi bile naklonjene i da ne bismo smjeli dozvoliti da dođemo u takvu situaciju. Stoga moramo odlučno odbaciti sve opcije koje se zalažu za partizanski oblik oružane borbe kao jedino prihvatljiv za našu strategiju, jer bi to značilo i eliminisanje operativne komponente oružanih snaga koja je jedino u stanju da vodi borbena dejstva krupnijih razmjera i visokog intenziteta, a to znači i rješavajuće vojne sudare. Konačno, valja imati na umu da je od zalaganja za partizanski oblik oružane borbe kao jedini, do ukidanja JNA i uvođenja republičkih vojski, samo jedan korak. No, rasprava o tom aspektu problema prelazi iz okvira struke u sferu politike, što je van okvira ovog razmatranja.

SUMMARY

FORMS OF THE ARMED STRUGGLE IN OUR MILITARY STRATEGY

Our strategy of the armed struggle is essentially the strategy of combination, in which are, in addition to different strategic means, instruments and forms of military organization, etc., combined also models of strategic operations. One of the basic views of our strategy is that in an eventual total national defence war we are to attain the *military* victory over the aggressor in our own theatre of war.

Depending on conditions in which we would wage a total national defence war, our military strategy foresees three forms of the armed struggle: frontal, partisan and combined. The basic criterion for their discrimination is the overwhelming manner of strategic employment of the armed forces.

The armed struggle assumes the frontal form when the main body of the armed forces is carrying out frontal combat operations (operations along the front and separate battles and combats in those parts of national territory that should temporarily be taken by the aggressor's forces) as prevailing ones in the theatre of war – this will most usually be the case in the initial or closing period of war. We shall apply the partisan form of the armed struggle in conditions of the most critical strategic situation in the theatre of war, when we would be forced to employ the main body of our armed forces in partisan manner. The combined form of the armed struggle makes the essence of the total national defence and social-protection concept, encompassing simulta-

neously operations carried out along the front, operations and massive combat actions carried out in parts of national territory temporarily taken by the aggressor's forces, and defending and protecting our rear areas from attacks undertaken from the air space.

R É S U M É

LES FORMES DE LA LUTTE ARMÉE D'APRÈS NOTRE STRATÉGIE MILITAIRE

Notre stratégie de lutte armée est au fait une stratégie de combinaison qui, outre les différents moyens stratégiques, formes d'organisation militaire etc, comprend aussi des modèles d'action stratégique. L'une des principales options de notre stratégie consiste à remporter, dans une éventuelle guerre populaire généralisée défensive, la victoire *militaire* sur l'agresseur sur notre champ de guerre.

Compte tenu des conditions de la conduite de la guerre populaire généralisée défensive, notre stratégie militaire prévoit trois formes de lutte armée: de front, partisane et combinée. Le principal critère de leur distinction résulte de la manière prédominante dont les forces armées seront stratégiquement utilisées.

La lutte armée de front signifie que les forces armées principales mènent des actions frontales (opérations sur le front et opérations et combats autonomes sur le territoire temporairement occupé) comme étant prédominantes sur le théâtre de guerre, le plus souvent dans les phases initiales et finales de la guerre. La forme partisane de la lutte armée sera appliquée dans les conditions d'une situation stratégiquement considérée comme la plus difficile sur la scène de guerre, lorsque nous serons contraints à employer les forces armées principales à la manière des partisans. La forme combinée de la lutte armée consitute l'essence militaire de la conception de défense populaire généralisée et d'autoprotection sociale; elle suppose simultanément la conduite des opérations sur le front, des opérations et des actions de combat massives en territoire provisoirement occupé et la protection des arrières propres contre la menace aérienne.

Р Е З Ю М Е

ФОРМЫ ВООРУЖЕННОЙ БОРЬБЫ В НАШЕЙ ВОЕННОЙ СТРАТЕГИИ

В своей основе наша стратегия вооруженной борьбы представляет собой стратегию комбинирования, в которой наряду с различными стратегическими средствами, формами военной организации и др. комбинируются и модели стратегических действий. Одно из основных положений нашей стратегии заключается в том, что мы в возможной всенародной оборонительной войне должны добиться *военной* победы над агрессором на собственном театре войны.

В зависимости от условий, в которых бы мы вели всенародную оборонительную войну, наша военная стратегия предусматривает три формы вооруженной борьбы: фронтальную, партизанскую и комбинированную. Основным критерием их отличия является преобладающий способ стратегического использования вооруженных сил.

В фронтальной форме вооруженной борьбы главные силы проводят фронтальные действия (операции на фронте и самостоятельные бои и сражения на временно занятой территории), как преобладающие на театре войны, а это примещественно будет в начальном или завершающем периоде войны. Партизанская форма вооруженной борьбы применяется в условиях сложнейшей стратегической ситуации на театре войны, когда необходимо главные силы использовать партизанским способом. Комбинированная форма вооруженной борьбы представляет собой сущность концепции всенародной обороны и она подразумевает одновременное проведение операций на фронте, операций и массовых боевых действий на временно занятой территории и обеспечение собственного тыла от угрозы из воздуха.